

A.G. Rosenberg och Pontus Schwalbe

Rosenbergs samlingar nr 2 och 3 innehåller melodier som tecknats upp av flera olika låtsamlare. Den som svarat för det största materialet är Pontus Schwalbe, organist i Björkvik. En av Schwalbes notsamlingar ägs av en sonson till organisten och är den enda förlagan till Rosenbergs samlingar som jag känner till. bevarade

Häftet har titeln: No 1. Nat. Dansar och Polskor. Violin Primo. P.R.S.

På omslaget har Rosenberg (?) skrivit S. No 5. (=Schwalbe nr 5?).
En annan notering på omslaget är:

"aftbladet för 1878 No 122 d 27 Maj, 126 d 1 Juni, 158 d 11 Juli".

Häftet innehåller 60 melodier numrerade från 1-60. Rosenberg (?) har skrivit till sin egen numrering, denna stämmer dock ej riktigt med numren i den tryckta utgåvan, ytterligare en redigering har uppenbarligen skett.

Av de sextio melodierna återfinns alla utom tolv i Rosenbergs andra samling med uppgiften att de härstammar från Uppland. Samlingen utgör ~~alltså uppteckningar efter någon uppländsk spelman eller kanske mer sannolikt~~ avskrifter av melodier ur någon spelmansbok med uppländsk härkomst.

Orsaken att Rosenberg ej tagit med tolv melodier är uppenbarligen att han redan hade dessa eller varianter därav bland sina egna uppteckningar eller från andra meddelare.

I förordet till andra samlingen skriver Rosenberg:

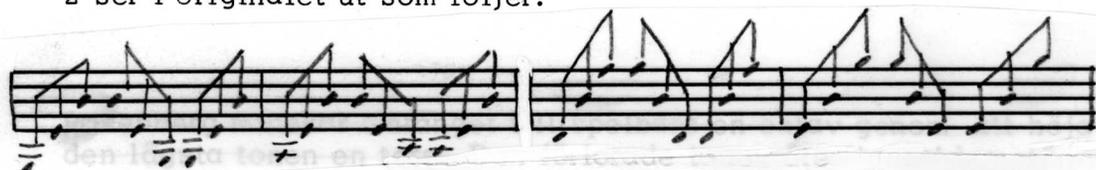
"Utgifvaren erkänner, att bearbetningen kunnat och bordt vara bättre; men som den harmoniska behandlingen härvid mindre är hufvudsak, än förvarandet åt efterverlden af fordna tidens ofta nog sköna folkmelodier, så har utgifvaren åsidosatt denna betänklighet vid arbetets offentliggörande."

Med "bearbetning" avsågs huvudsakligen harmoniseringen för piano men Rosenberg bearbetade i viss mån även melodistämman, något som vi för första gången kunnat studera med hjälp av Schwalbes notbok. Härigenom kan vi inte enbart "rätta" 48 upplandslåtar utan vi kan även finna några vanliga tillrättalägganden som bör kunna användas även på övriga låtar i de tre samlingarna.

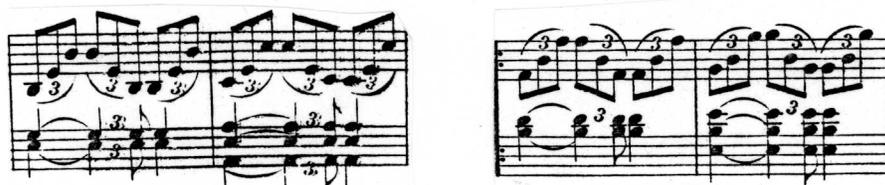
Följande generella slutsatser kan dras:

- Melodin är i allmänhet rätt angiven
- Bågarna har inget med stråkföringen att göra
- tr och förslag finns ofta med i originalet
- Många slänpolskor har punkterade figurer (♩) i den tryckta samlingen medan originalet har opunkterade åttondelar.
- När originalets slut är två lika toner (fjärdedelar) skriver Rosenberg fjärdedel, åttondel samt åttondelspaus. Ex nr 111.
- Åtskilliga låtar har oktavslut. Ex nr 127 med slutet g' g'' och nr 120 med slutet d~ d''' . Med ett enda undantag (nr 140) har originalet låg slutton! (g' g respektive d~ d')

- Vissa rullstråk blir alltför svårspelade på pianot. Ett exempel på bearbetning hittar vi i nr 112. Takt 5-6 i repris 1 samt 1-2 i repris 2 ser i originalet ut som följer:

Rosenberg minskar omfånget till spelbara en oktav genom att höja den lägsta tonen en ters. Den förlorade tonen återfinns i basstämman!

OBS Samtliga hänvisningar avser Rosenbergs andra samling!

Kommentarer till de publicerade låtarna:

R=repris

T=takt

61. (flyttas upp, står nu sist ↓)

62. R1, T4 opunkterade åttondelar.

63. R1, T1 de två första sextondelarna spelas i omvänd ordning (g' d'). R1, T3 första åttondelen ersätts med två sextondelar. Fjärde tonen (c') ersätts med a'.

~~R2~~ Sista radens tre första takter är felskrivna, de fyra sista sextondelarna i varje takt skall vara åttondelar!

64. R1, T1 åttondelsnoterna ersätts med fjärdedelar.

R2, T1-3 den mittersta sextondelsfiguren skall vara lika de övriga.

R2, T5 Första tonen i varje sextondelsfigur är g (ej c').

R2, T8 låg slutton (c').

65. R1, T5 fjärde tonen h' i stället för b'. I originalnoterna står återställningstecken i notraden och b-förtecken ovanför (Rosenberg?)

R3, T2,6 f'' i stället för fiss''.

70. Denna låt är den sist nedskrivna i originalet. Endast elva takter finns medtagna. Låten måste ha funnits i något annat häfte från Schwalbe.

R1, T3 sista tonen skall vara e' ej ess'.

109. R2, T2 sista tonen skall vara f'' ej c'''.

R2, T3 sista två tonerna skall vara e'' och diss'' (ej fiss'' och e').

R2, T5 första tonen d' (ej d'+d'')

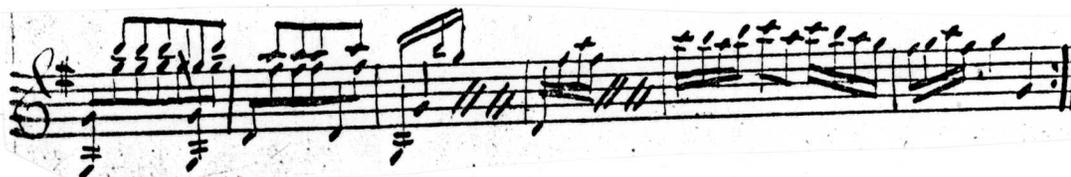
110. Förslagen saknas i originalet.

R1, T4 andra punkteringen utgår (åttondelar).

R2, T2,4 ingen punktering!

111. R1, T4 sista åttondelsfiguren skall vara punkterad

R2, T7-12 är omarbetade. Originalet:

Ev. är nr 63 två polskor. Rosenberg anmärker att originalsamlingen är så ottyg att han osäker.

112. Rullstråken ändras enligt ovan.
 R2, T5,7 Första sextondelen skall vara d´.
 Anm. I originalet är takt 5-6 bisserad. Rosenberg skriver konsekvent ut alla takterna. Inledningstonen (d´) finns i basstämman.
 R2, T10 sista tonen är b (på g-strängen)
 R2, T12 pauserna ersätts med a (på g-strängen)
 R2, T17-18 spelas ~~xx~~ som T15-16
 R2, T19-20 Spelas en oktav lägre
 R2, T14 är noterad med dubbelgrepp som pianostämman anger
113. R1 sluttonen noterad som fjärdedel.
 R2 låg slutton (~~h~~ b på g-strängen)
114. R1 sluttonen är en fjärdedel
 R2, ~~R~~ T2 andra tonen skall vara f´ (ej g´)
 R2, T4 slutar med två fjärdedelar b´ (på a-strängen) och b (g-strängen)
 R2 sluttonerna är fjärdedelar ess´´ (a-strängen) och ess´ (d-strängen)
115. R1, T1,3 & sista tonen är d´
116. R1, T3 sextondel+paus ersätts med fjärdedel
 R2, T3 tre sista tonerna skall vara d´´c´´c´´ (ej f´´d´´d´´)
 R2, T4 den tredje sextondelsfiguren är lika som de två första
~~R~~
 R2, T6:
 R3, T1-2 trioler i stället för åttondel+sextondelar
 R4, T8:
117. R1, T8 sluttonen är en fjärdedel.
 R2, T5 opunkterade figurer.
 R2, T10 spelas lika som T8
 R2, T11 saknas i originalet!
118. R1, T3-⁵/₄:
- R1, T7 andra tonen är f´ (ej f'iss´)
 R2, T8 första tonen är h´´ (ej a´´)
 R2, T10 ingen punktering!
 R2, T11 spelas som T9
 R2, T12 Ingen punktering!
 R2, T13 första tonen f´
 R3, T1 pauserna ersätts av g (finns i basstämman)
 R4, T14 sluttonerna är c´´ (a-strängen) och c´ (g-strängen)
119. R1 låg slutton (g)
 R2, T1-2 c´´ i stället för c'iss´´
 R3, T4 c´´ i stället för c'iss´´ (det låga ~~sax~~ cisset finns dock i originalet)
 R3 låg slutton (g)
120. R1, T7 sista två tonerna skall vara d´´ och c'iss´´ (a-strängen)
 R2, T6 de två första åttondelarna ersätts med en fjärdedel
 Båda repriserna slutar med d´ (lös d-~~x~~sträng)
121. R1, T3 ingen punktering
 R2, T2 Två första tonerna är åttondelar d´´ och f'iss´´
~~R~~R2, T3 De två första åttondelarna ersätts med en fjärdedel
 R2, T5 ingen punktering

122. Samtliga punkteringar skall bort!
R2, T6 sista fjärdedelen ersätts med två åttondelar d''ciss''
123. Båda repriserna har låg slutton (g)
124. R1, T3 korsförtecknet utgår
R1, T4 Punkterad fjärdedel+paus ersätts av två fjärdedelar a'
R2, T8 lika takt 4
R2, T9 första tonen b'' (ej h')
R2, T10 sista två tonerna är fjärdedelar ciss''d''
125. Samtliga punkteringar utgår!
126. R2, T3-4 lika takt 1-2 (bis i originalet)

127. Båda repriserna har låg slutton (g)
128. Båda repriserna har låg slutton (fjärdedel d')
129. R1, T3,5 Inledningstonen spelas på flera strängar gd'h'g'' respektive g d h'
R1, T8 ingen paus (fjärdedel g')
130. Sista tonen är en fjärdedel.

131. R2, T1 ingen punktering

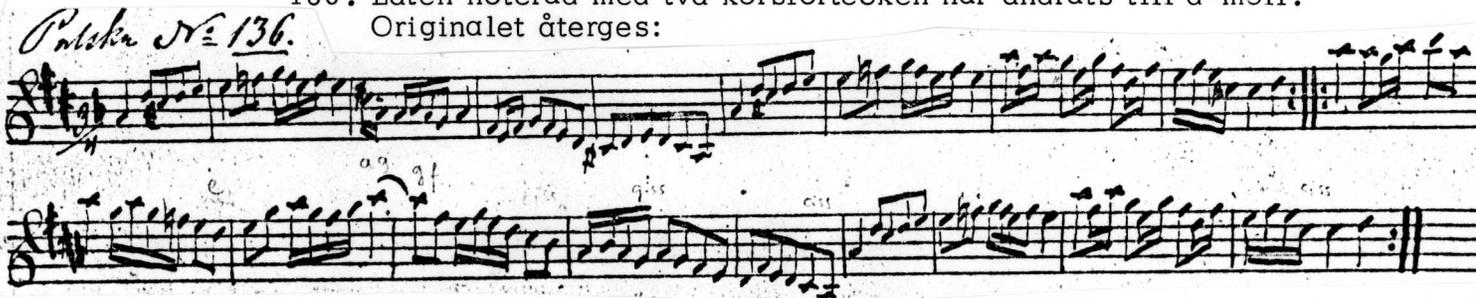
132. Sluttonen i båda repriserna är skriven som halvnot d'' med förslag ciss''

133. R1:
R2, T5 lika R1, T5.

134. R1, T4 i originalet punkterad åttondel, sextondel, fjärdedel, paus i stället för förslag, fjärdedel, halvnot
R2 alla punkteringar bort. Sluttonen fjärdedel+fjärdedelspaus.
R2 halveras (eller spelas utan repris)
135. R1, T3,7 punktering bort. De båda sista tonerna är dubbelgrepp fiss'a.
R1, T8 sluttonen fjärdedel d'
R2 sluttonen fjärdedel

136. Låten noterad med två korsförtecken har ändrats till d-moll.
Originalet återges:

137. Originalet har rubriken Hambopolska eller Skulska
Samtliga punkteringar utgår.

138. R2, T4 skall vara lika som T2 (bis i originalet)

139. Punkteringarna utgår!
R2, T2 saknas i originalet!

140. Ingen ändring
141. R1, T3 tre sista tonerna tas dubbelgreppet g, h', d'' (kräver spel i tredje läget)
R1, T4 första tonen är dubbelgrepp g, g'
142. R1, T1 första tonen tas tillsammans med lös g- och d-sträng
R1, T2,3 ingen punktering
R2, T2-4 ingen punktering T3-4 identiska med T1,2
143. Benämns Hambo
R1, T3 inledningsfiguren är en triol
~~T4 båda reppiserna första tonen är en fjärdedel~~
~~R1, T4 första tonen är en fjärdedel~~
Samtliga åttondelspauser utgår, föregående ton är fjärdedel
R2, T1 inledningsfiguren är en triol
R2, T2 åttondelsfiguren ersätts med en fjärdedel (h')
- R2, T4 åttondelspausen ersätts med d''
R2, T5,6 trioler
144. R2, T3 e' ändras till f'
R2, T6 sluttonen skall vara en halvnot (~~c''~~ (c'))
145. Samtliga punkteringar utom i de två första takterna utgår
R2, T3:
146. R1, T2 fjärdedelarna ersätts med åttondelar+åttondelspaus
R2, T1,3 punkteringarna utgår
147. R2, ~~T4~~ ^(1,3,5,7) består av tre lika sextondelsfigurer
R2, T2,4,6,8 spelas med dubbelgrepp enligt pianonoterna
148. R1, T3 återställningstecknet tas ~~w~~ bort
R2, T9 ton sex är a' (ej ass'), ton nio är a' (ej h')
149. Punkteringarna utgår
Sluttonen är låg (c')
61. Spelas med d-bas (g-strängen nedstämd till oktav under d-dträngen)
Samma polska finns även upptecknad av K.P. Leffler efter Pehr Eriksson. Basspelet skiljer något:

Polska. Basen stämmd: D

Numrering Schwalbe — Rosenberg:

Schwalbe	Rosenberg	Anm.	Schwalbe	Rosenberg	Anm.
1	112		31	124	
2	(1:123)	Annan meddelare	32	130	
3	111		33	134	
4	113	Variationen saknas	34	135	
5	114		35	142	
6	120		36	145	
7	127		37	137	
8	117		38		
9			39	138	
10	110		40		Liknar 18 i Rosenberg
11	129		41	123	
12	132		42	125	
13	128		43	141	
14	126		44	140	
15			45	63	
16	115		46	63	
17	118		47	61	
18	144		48		
19	116		49	64	
20	119		50		
21	146		51	149	
22	(1:22)	Annan meddelare	52	65	
23	147		53	62	
24	148		54		
25	133		55		
26	139		56	109	
27	136		57	143	
28	131		58		
29	122		59		
30	121		60	70	